

Referat wygłoszony w dniu 18 listopada 2024 r. na posiedzeniu Komisji Historycznoliterackiej Oddziału PAN w Krakowie

dr Emiliano Ranocchi

Università di Udine

Dipartimento di Lingue e Letterature, Comunicazione,

Formazione e Società

e-mail: emiliano.ranocchi@uniud.it

ORCID: 0000-0002-4483-4504

Ekfrazja ekstazy. Opis *Ekstazy św. Cecylii* Rafaela w drugim przypisie do *Marii* Antoniego Malczewskiego

Temat wystąpienia nawiązuje do monografii, która dopiero ukazała się w języku włoskim i stanowi pierwsze studium poświęcone nie tekstowi poetyckiemu jedyne dzieła Antoniego Malczewskiego - powieści poetyckiej pt. *Maria* (1825), lecz autorskiemu komentarzowi do narracji poetyckiej. W szczególności autor skupia się na drugim przypisie komentatora. W tym krótkim i niezwykle gęstym tekście Malczewski podejmuje się opisu *Ekstazy świętej Cecylii* Rafaela, obrazu przechowywanego obecnie w Pinakotece Narodowej w Bolonii. Esej proponuje interpretację wykorzystującą narzędzia pojęciowe tzw. studiów nad wizualnością (*visual studies*): co widzi, a czego nie? Jak widzi to, co widzi i dlaczego? Ekfrazja Malczewskiego jest zestawiana z trzema innymi współczesnymi opisami i umieszczana w kontekście ogromnej popularności tej starożytnej figury retorycznej między XVIII a XIX wiekiem, aby dostarczyć (częściowej) odpowiedzi na pytanie, czym był reżim skopiczny epoki bezpośrednio poprzedzającej wynalezienie fotografii.

Literatura:

Antoni Malczewski, *Maria. Powieść ukraińska*, wprowadzenie napisali H. Krukowska i J. Ławski, Trans Humana Wydawnictwo Uniwersyteckie, Białystok 2002.

Alina Kowalczykowa, *Antoni Malczewski i Drezno*, „Ruch Literacki” 1985, z. 4., pp. 315-321

- Bogusław Dopart, *Maria Antoniego Malczewskiego – Synkretyzm dzieła i przełom literacki*, in: *Romantyzm polski: pluralizm prądów i synkretyzm dzieła*, Księgarnia Akademicka, Kraków 1999, pp. 9-30.
- Alpers Svetlana, *Arte del descrivere. Scienza e pittura nel Seicento olandese*, Bollati Boringhieri, Torino 1999.
- Arasse Daniel, *Éxtases et visions béatifiques à l'apogée de la Renaissance : Quatres images de Raphaël*, in: « Mélanges de l'Ecole française de Rome. Moyen-Age, Temps modernes », tome 84, n°2. 1972. pp. 403-492.
- Baxandall Michael, *Painting and Experience in Fifteenth-Century Italy*, Oxford University Press, Oxford – New York, 1988².
- Belting Hans, *Die Erfindung des Gemäldes. Das erste Jahrhundert der niederländischen Malerei*, Hirmer Verlag, München 1994.
- Carmagnola Fulvio, *Dispositivo. Da Foucault al gadget*, Mimesis, Sesto San Giovanni, 2015.
- Cometa Michele, *La scrittura delle immagini. Letteratura e cultura visuale*, Raffaello Cortina Editore, Milano 2011.
- Connolly Thomas, *Mourning into Joy. Music, Raphael, and Saint Cecilia*, Yale University Press, New Haven & London 1994.
- Fried Michael, *Absorption and Theatricality. Painting & Beholder in the Age of Diderot*, University of California Press, Berkeley – Los Angeles – London 1980.
- Griener Pascal, *La République de l'œil. L'Expérience de l'art au siècle des Lumières*, Odile Jacob, Paris 2010.
- Heffernan James A. W., *Museum of Words. The Poetics of Ekphrasis from Homer to Ashbery*, University of Chicago Press, Chicago 2005.
- Herding Klaus, » ... *Woran meine ganze Seele Wonne gesogen...* « *Das Galerieerlebnis – eine verlorene Dimension der Kunstgeschichte?*, in: Peter Ganz u. a. (Hg.): *Kunst und Kunsttheorie 1400-1900*, Wiesbaden 1991, pp. 257-285.
- Kleinbub Christian K., *Vision and the Visionary in Raphael*, Pennsylvania State University Press, Philadelphia 2011.
- Krieger Murray, *Ekphrasis. The Illusion of the Natural Sign*, The John Hopkins University Press, Baltimore & London 2019.
- L'Estasi di Santa Cecilia di Raffaello da Urbino nella Pinacoteca Nazionale di Bologna*, a cura di F. Valli, M. Armadori, G. Cammarota, Edizioni ALFA, Bologna 1983.
- Neumeyer Alfred, *Der Blick aus dem Bilde*, Gebr. Mann Verlag, Berlin 1964.
- Niccoli Ottavia, *Muta eloquenza. Gesti nel Rinascimento e dintorni*, Viella, Roma 2021.
- Niccoli Ottavia, *Vedere con gli occhi del cuore. Alle origini del potere delle immagini*, Laterza, Bari 2011.
- Pinotti Andrea, Somaini Antonio, *Cultura visuale. Immagini, sguardi, media, dispositivi*, Einaudi, Torino 2016.
- Pomian Krzysztof, *Il museo. Una storia mondiale. II. L'affermazione europea, 1789-1850*, Einaudi, Torino 2022.
- La Santa Cecilia di Raffaello. Studi e indagini*, a cura di D. Cauzzi e C. Seccaroni, Libro co. Italia, San Casciano 2015.
- Indagini per un dipinto: la Santa Cecilia di Raffaello*, Introduzione di A. Emiliani, Edizioni ALFA, Bologna 1983.
- Staiti Nico, *Le metamorfosi di santa Cecilia. L'immagine e la musica*, Libreria Musicale Italiana, Lucca 2003.
- Stoichita Victor I., *L'Instauration du tableau. Métapeinture à l'aube des temps modernes*. Seconde édition revue et corrigée, Librairie Droz, Genève 1999.
- Vision and Visuality*, (ed.) Hal Forster, Bay Press, Seattle 1988.